

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان:

**قانون پولشویی و آئین نامه اجرایی آن،
راهکارها و چالش ها**

استاد راهنما:

دکتر جعفر کوشا

استاد مشاور:

دکتر عباس شیری

نگارش:

خدیجه نصیری

زمستان ۱۳۹۰

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده.....
۲	مقدمه.....
بخش اول: بررسی پولشویی و ماهیت آن	
۱۶	فصل اول: کلیات.....
۱۶	مبحث اول: مفهوم آیین نامه.....
۱۹	گفتار اول: شرایط صحت آیین نامه اداری.....
۲۰	گفتار دوم: تفاوت قانون با آیین نامه و تصویب نامه.....
۲۱	مبحث دوم: مفهوم و تعریف پولشویی.....
۲۴	گفتار اول: تعریف پولشویی در اسناد بین المللی.....
۲۸	گفتار دوم: تعریف پولشویی از دیدگاه حقوقدانان داخلی.....
۳۱	گفتار سوم: پولشویی در مقررات و مصوبات داخلی.....
۳۳	مبحث سوم: سابقه پولشویی.....
۳۴	گفتار اول: سابقه پولشویی در ابعاد بین المللی و منطقه‌ای.....
۳۷	گفتار دوم: سابقه پولشویی در نظام حقوقی ایران.....
۴۰	گفتار سوم: ماهیت و موقعیت پولشویی در طبقه بندی جرایم.....
۴۲	فصل دوم: چالشهای فراروی اجرای قانون مبارزه با پولشویی و آئین نامه آن.....
۴۲	مبحث اول: ویژگی های پولشویی.....
۴۲	گفتار اول: فراملی بودن.....
۴۵	گفتار دوم: سازمان یافته بودن.....

۴۷	.....	مبحث دوم: انواع پولشویی.
۴۸	.....	مبحث سوم: مراحل عملیات پولشویی.
۴۹	.....	گفتار اول: محل یابی یا استقرار.
۵۰	.....	گفتار دوم: لایه‌گذاری (تغییر وضعیت یا طبقه بندی).
۵۱	.....	گفتار سوم: یکپارچه سازی (ادغام).
۵۳	.....	مبحث چهارم: آثار و عوارض پولشویی.

بخش دوم : بررسی قانون مبارزه با پولشویی و آئین نامه اجرایی

۶۳	.....	فصل اول: جرم انگاری پولشویی و عناصر آن.
۶۳	.....	مبحث اول: لزوم قانونگذاری برای جرم پولشویی.
۶۷	.....	مبحث دوم: عناصر جرم پولشویی.
۶۸	.....	گفتار اول: عنصر قانونی.
۶۷	.....	گفتار دوم: عنصر مادی.
۷۲	.....	بند اول : تحصیل عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی.
۷۲	.....	بند دوم : تملک عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی.
۷۲	.....	بند سوم : نگهداری عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی.
۷۳	.....	بند چهارم : استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی.
۷۴	.....	بند پنجم: تبدیل عواید به منظور پنهان کردن منشاء غیرقانونی آن.
۷۴	.....	بند ششم: مبادله عواید به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن.
		بند هفتم: اخفاء یا پنهان کردن یا کتمان کردن ماهیت واقعی، منشاء، منبع، محل، نقل و انتقال،
۷۵	.....	جابجایی یا مالکیت عواید مجرمانه.
۷۵	.....	گفتار سوم: عنصر معنوی.

۷۹	فصل دوم: نقد قانون مبارزه با پولشویی.....
۸۱	مبحث اول: تعریف جرم پولشویی در قانون و نقد آن.....
۸۶	گفتار اول: ضمانت اجرای کیفری.....
۸۷	گفتار دوم: مجازات‌ها.....
۹۰	گفتار سوم: مصادره اموال.....
۹۵	مبحث دوم: جایگاه مسئولیت کیفری برای اشخاص حقوقی.....
۱۰۲	مبحث سوم: شورای عالی مبارزه با پولشویی (تکالیف، وظایف، ساختار).....
۱۰۶	گفتار اول: اشخاص مشمول.....
۱۰۷	گفتار دوم: وظایف اشخاص مشمول مبارزه با پولشویی.....
۱۱۹	مبحث چهارم: صلاحیت و نحوه رسیدگی به جرم پولشویی.....
۱۲۲	نتیجه‌گیری.....
۱۲۶	پیشنهادها.....
۱۲۹	منابع و مأخذ.....

چکیده:

فرآیند قانونی جلوه دادن عواید حاصل از ارتکاب جرم به "پولشویی" مشهور گردیده است. در عصر کنونی، پولشویی به عنوان یک پدیده مجرمانه در سطح ملی و بین المللی ظهور کرده و کشورهای مختلف و سازمان های گوناگون بین المللی به مبارزه با آن برخاسته اند.

جرمی تحت عنوان "پولشویی" یا عناوین خاص دیگری که اشاره کاملاً مستقیم به این موضوع داشته باشد در قوانین و مقررات جزایی کشورمان پیش بینی نگردیده بود و بنا به ضرورتی که احساس می شد و همچنین در اجرای قطعنامه ای که سازمان ملل در زمینه الزام کلیه کشورهای عضو به وضع قانونی تحت عنوان "مبارزه با پولشویی" تصویب نموده بود، قانون مبارزه با

پولشویی در تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۲ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و از تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۴ لازم الاجرا گردید. همچنین آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی در تاریخ ۱۳۸۸ ۹/۱۸ به تصویب هیات وزیران رسید.

هدف اصلی از نگارش پایان نامه حاضر نقد و بررسی قانون مبارزه با پولشویی و آیین نامه اجرایی آن در کشور جمهوری اسلامی ایران می باشد. در موارد متعددی مانند عدم توجه به وصف سازمان یافتگی و فرامی بودن جرم پولشویی، عدم مسئولیت مستقیم قوه قضاییه در مراحل قضایی مربوط به کشف جرم و تعقیب مجرمین و واگذاری مسئولیت به قوه مجریه، عدم تناسب جرم با مجازات، عدم تعیین تکلیف در مورد شروع به جرم، عدم مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی، جرم انگاری تخلف از آیین نامه و ... می توان قانون مبارزه با پولشویی و آیین نامه اجرایی آن را به چالش کشید.

کلید واژه: پولشویی، قانون مبارزه با پولشویی و آیین نامه اجرایی آن، جرم منشاء، عواید

حاصل از جرم

مقدمه:

۱ - بیان مسأله:

حوزه جرم از تحولات شگرف امروز در امان نبوده است. انقلاب الکترونیکی، انفجار اطلاعات و دهکده شدن جهان امروز، جرایم جدیدی را به وجود آورده است که پولشویی از زمره مهمترین آنهاست. فرآیند جهانی‌سازی اقتصاد و نظریه دهکده جهانی با درنوردیدن مرزهای اقتصادی و اجتماعی، از یک طرف باعث سودهای سرشار و از طرف دیگر باعث رشد چشمگیر جرایم جدید که پولشویی از زمره مهمترین آنهاست شده است. موضوعی که بدو در خصوص مواد مخدر و سودهای هنگفت سرشار از آن مورد توجه قرار گرفت و نخستین بار در ماده ۳ کنوانسیون مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان (وین) و متعاقب آن در ماده ۷ کنوانسیون مبارزه با جرایم سازمان یافته فرملی، جرم‌انگاری شد.

پولشویی که به عنوان یک پدیده نوظهور حقوقی و اقتصادی تلقی می‌شود. البته مخفی کردن پول از چشم دیگران کار تازه‌ای نیست، از قرن‌ها پیش مردم با روش‌های بسیار ابتدایی اموال خود را از چشم‌های حسود و دست‌های ناپاک مخفی می‌کرده‌اند و مجرمان نیز همواره سعی در پاک جلوه دادن اموال خود داشته‌اند. آنچه که در این میان جدید است جرم شناخته شدن عمل مخفی کردن منشاء اموال ناشی از جرم به طور مستقل از جرم اصلی است که از اواسط دهه هشتاد مورد توجه سازمان‌های بین‌المللی از جمله سازمان ملل متحد و کشورهای مختلف دنیا قرار گرفته است. پیش از آن قانونگذاران دنیا به جرم محسوب کردن این عمل توجهی نداشتند و مجرمان بین‌المللی به سهولت می‌توانستند پول‌ها و اموال ناشی از قاچاق مواد مخدر یا گروگان‌گیری و آدم‌ربایی یا رشوه‌های اعطایی توسط شرکت‌های چند ملیتی به سران کشورها

برای ترغیب آنها به انعقاد قراردادهای سودآور و یا جرایم دیگر را مخفی ساخته یا به فراسوی مرزهای یک کشور انتقال دهند و یا به مال دیگری تبدیل کنند.

با وجودی که پولشویی یکی از معضلات اساسی در اغلب نظام‌های حقوقی و اقتصادی می‌باشد اما متأسفانه اکثر مردم نسبت به آن شناخت کافی ندارند. فقدان شناخت و آگاهی فقط به توده مردم محدود نمی‌شود بلکه بسیاری از خواص نیز هیچ‌گونه آشنایی نسبت به این پدیده ندارند. حتی در ممالک پیشرفته که قوانین گسترده برای مقابله با پولشویی تصویب گردیده است، مردم عادی کمتر معنا و مصداق واقعی آن را می‌شناسند.

غالباً هدف از ارتکاب بسیاری از اعمال مجرمانه تحصیل سود و منفعت است. مرتکبان این دسته از جرایم برای نیل به مقصود خود نیل از منافع استفاده و بهره‌برداری از وجوه و منافع تحصیل شده هستند. استفاده و مصرف منافع اندک ناشی از جرایم خرد و وارد نمودن آنها به کانال‌های اقتصادی کار سخت و دشواری نمی‌باشد. اما زمانی که جرم عواید هنگفت و کلانی تولید می‌کند، بهره‌برداری از آنها به آسانی میسر نیست. در اختیار داشتن وجوه هنگفت آلوده به جرم و مهمتر از آن، استفاده و مصرف آنها چه بسا موجبات جلب توجه و برانگیختن ظن و تردید مقامات مجری قانون و مأموران پلیس را فراهم آورده و نهایتاً منجر به شناسایی و دستگیری مجرمان و یا کشف و توقیف و بالاخره مصادره وجوه و عواید کثیف ناشی از جرم گردد.

از این رو وقتی یک عمل مجرمانه عواید کلان تولید می‌کند فرد یا گروه جنایتکار باید در جستجوی راهی باشند که بدون جلب توجه نمودن عمل مجرمانه اصلی یا مرتکبان آن عواید تحصیلی را حفظ و بهره‌برداری نمایند. در این راستا آنها به تکنیک‌ها و فنون متعدد و بعضاً پیچیده متوسل می‌شوند تا به عواید ناشی از اعمال مجرمانه ظاهری قانونی و مشروع دهند.

شستشوي عوايد ناشي از جرم موجب تقويت قدرت اقتصادي و توان مالي جنايتكاران شده و در نتيجه آنها را براي ارتكاب جرايم بعدي تهديد و تجهيز خواهد نمود. فلذا چنانچه عمليات پولشويي به طور موفقيت‌آميز انجام شود، اين امر اولاً: كشف جنايت اصلي و شناسايي و توقيف مجرمان را غير ممكن يا حداقل با مشكل جدي مواجه مي‌سازد و ثانياً: زمينه ارتكاب جرايم بعدي را نيز مهيا و تقويت مي‌نمايد. چرا كه وجوه تهديد نشده منبع خوبي براي تأمين مالي جرايم بعدي محسوب مي‌شوند.

پولشويي نه تنها خود مولود جرايم اصلي و متفرع بر آن است در عين حال زمينه‌ساز جرايم بعدي نيز مي‌باشد. علاوه بر آن انجام عمليات پولشويي همزمان مستلزم ارتكاب برخي جرايم ديگر مثل جعل اسناد و ارتشاء و امثال آن نيز خواهد بود. فلذا مي‌توان پولشويي را سر منشاء و زمينه‌ساز يك سلسله از جرايم تلقي نمود و همين واقعيت ضرورت مقابله جدي و همه جانبه با اين شكل از بزه‌كاري را دو چندان مي‌نمايد.

پولشويي جزء جرايم اقتصادي است. در قانونگذاري‌هاي داخلي و بين‌المللي، جرم اقتصادي به صراحت تعريف نشده است. بلكه تنها به ذكر مصاديقي اکتفا شده كه غالباً مورد توافق هستند، مانند پولشويي، جرايم سازمان‌يافته و فساد. کنوانسيون مبارزه با جرايم سازمان‌يافته فراملي (۲۰۰۰ ميلادي) معروف به کنوانسيون پالمو، کنوانسيون مبارزه با فساد (۲۰۰۳ ميلادي) معروف به کنوانسيون مريدا و توصيه‌هاي گروه ضربت اقدام مالي (۲۰۰۴ ميلادي) به عنوان اسناد بين‌المللي هستند كه به ويژه در دو مورد اخير، از مهمترين منابع فراملي حقوق كيفري اقتصادي محسوب مي‌شود.^۱

۱- ليلا، دادخدايي، مفهوم جرم اقتصادي و تحولات آن، تعالي حقوقی، سال دوم، شماره ۶، مرداد و شهريور ۸۹، ص ۴۷.

اصولاً جرایم اقتصادی جرایمی هستند که مرتکب یا مرتکبان آن، نظام و ساختار اقتصادی یک کشور را مورد تعرض قرار می‌دهند و یکی از مؤلفه‌های بارز جرایم اقتصادی آن است که هم اشخاص حقیقی و هم اشخاص حقوقی می‌توانند مرتکب آن باشند، مضافاً این که مرتکبان جرایم اقتصادی از ضریب هوشی بالایی برخوردار هستند و به نظم اقتصادی تعرض می‌کنند و با ایجاد هرج و مرج اقتصادی و اخلال در نظم اقتصادی منافع ملی را برای خود جلب می‌کنند. در جرایم اقتصادی، موضوع جرم، تعرض به ساختار اقتصادی و متعلق آن، منافع مالی است و بدین سان، مبنای جرم‌انگاری جرایم اقتصادی به موضوع این جرایم برمی‌گردد.^۱

جرم پولشویی علاوه بر ماهیت فراملی، ماهیت سازمان‌یافته نیز دارد و این امر مبارزه با آن را مشکل‌تر می‌کند. بر عکس جرایم غیر سازمان‌یافته معمولاً با دستگیری فاعل واحد، سازمان جرم نیز متلاشی می‌شود، در این عنوان دستگیری یک نفر از سازمان نمی‌تواند پایان یک فعل مجرمانه تلقی شود. زیرا در سازمان‌های این چنینی وجود افراد مختلف و متعدد این مکان را فراهم می‌کند تا خروج یک نفر یا حتی دستگیری او تنها با جایگزینی پست او ترمیم شود.

برخی از رفتارهای افراد در جامعه ممکن است صرفاً بر زندگی شخصی افراد تهدید محسوب شود و یا لاقلاً تأثیرات فردی آن بیشتر از تأثیرات اجتماعی آن باشد، ولی برخی دیگر از عوامل، امنیت و آرامش را در سطح کلان به خطر می‌اندازد. که عمده این رفتارها توسط دولت جرم‌انگاری می‌شوند. اگر جرمی اثرات منفی و صدمه به امنیت، اخلاق و آرامش عمومی وارد آورد، این موضوع می‌تواند به عنوان علت توجیهی یا مبنایی برای جرم‌انگاری آن باشد. از آنجایی که پولشویی از جرایم سازمان‌یافته تلقی می‌شود لذا یکی از مبانی اساسی و اصلی جرم‌انگاری آن می‌تواند علل سیاسی و امنیتی باشد.

۱- جعفر، کوشا، رویکرد افتراقی ناظر به جرایم اقتصادی در تقابل با جرایم مالی، مجموعه سخنرانی‌های اجلاس دادستان‌های پایتخت کشورهای اسلامی، دادرسی عمومی و انقلاب تهران، ۱۳۸۶، ص ۱۸۵.

پولشویی جرمی بین‌المللی بوده و قبل از تصویب قانون پولشویی در ایران کشور ما تحت فشار مجامع بین‌المللی برای تصویب قانون پولشویی بوده است. زیرا با امضاء کنوانسیون پالرمو در سال ۲۰۰۰ میلادی علیه جرایم سازمان‌یافته فراملی، در واقع متعهد گردیده بود که مجازات‌های کیفری را در مبارزه قانونی با جرم پولشویی تصویب نماید.

پولشویی برای اقتصاد و تجارت کشورها زیان‌آور است، از آن‌رو که بانک‌ها و موسسه‌های مالی درگیر در این روند، به دلیل همکاری با مجرمان، به شدت پیش مردم اعتبار خود را از دست می‌دهند، تورم به شدت افزایش می‌یابد و حجم عظیمی از پول از گردش اقتصاد سالم خارج شده و به فعالیت‌های ناسالم اختصاص می‌یابد و چه بسا، با ورود پول کثیف و بی‌حساب به اقتصاد سالم راه رقابت سالم برای دارندگان سرمایه‌های پاک بسته شود. توسعه کشورها نیز با ورود پول کثیف به اقتصاد آنها لطمه می‌بیند. اگر دولتی برای کسب منافع کوتاه مدت، درهای خود را به روی پول‌های کثیف باز کند، سرمایه‌گذاری‌های بلند مدت سرمایه‌گذاران با حسن نیت و مولد را از دست می‌دهند. زیرا سرمایه‌گذار، بر خلاف یک مجرم سازمان‌یافته برای سرمایه‌گذاری به دنبال محیط امن و عاری از فساد است. پولشویی توسعه کشورها را نیز مختل می‌کند.

نگاه نوین به پدیده بزهکاری و تلقی آن به عنوان یک تجارت سودآور و پردرآمد، اهمیت پولشویی را بیش از هر زمان دیگری مدلل می‌دارد، چرا که درآمدهای آلوده ناشی از این تجارت کثیف نیازمند قرار گرفتن در فرآیند پولشویی به منظور اختفاء یا تغییر شکل دادن منشاء غیرقانونی و نامشروع می‌باشند، بنابراین برای مقابله با این نوع از مظاهر نوین بزهکاری باید راهبرد جدیدی را جستجو و طراحی کرد. این استراتژی همانا عزم جدی برای مبارزه با

عملیات پولشویی می‌باشد که یکی از راه‌های نیل به این هدف جرم‌انگاری پولشویی با همه لوازم عرفی و متداول آن است.

بی‌تفاوتی سیستم عدالت کیفری در قبال عواید ناشی از اعمال مجرمانه و استفاده آزادانه مجرمان از اموال و وجوه کثیف، موجبات فربه‌تر شدن جنایتکاران و گروه‌های جنایی را فراهم خواهد نمود و این امر نیز به نوبه خود پدیده‌ها و عوارض منفی فراوانی را به دنبال خواهد داشت.

توانایی مجرمان به انباشت سرمایه‌های آلوده و مشروعیت بخشی دن به آنها حتی می‌تواند بنیادهای دموکراتیک و ساختار حکومت‌ها را متأثر و متزلزل نماید و سبب ایجاد اختلال و نابسامانی در سیستم اقتصادی ممالک گردد. عواید کلان ناشی از اعمال مجرمانه این امکان و توانایی را به مجرمان می‌دهد که اقتدار سیاسی و اقتصادی خود را با هزینه شهروندان شریف و صادق جامعه افزایش دهد.

بنا به مراتب مذکور مقابله با پولشویی بهترین راه مبارزه با جرم است که به جای معلول با علت به مبارزه می‌پردازد.

امروزه بالغ بر یکصد و پنجاه کشور جهان در راستای همگامی و هماهنگی با استانداردهای بین‌المللی و مطالبات مؤکد جامعه جهانی، ساز و کارهای قانونی لازم را در زمینه مبارزه با پولشویی تصویب نموده‌اند. در کشور ایران نیز درباره جرم پولشویی قانونی خاص و ویژه با این عنوان در قوانین ما وجود نداشت، ولی لایحه‌ای با عنوان لایحه مبارزه با پولشویی با پیشنهاد وزارت اقتصاد و دارایی در تاریخ ۸۱/۶/۲۷ به تصویب هیأت وزیران رسید و با قید یک فوریت در تاریخ ۸۱/۷/۱۶ تقدیم مجلس شد که مجلس با فوریت آن موافقت نکرده و به صورت عادی آن را در دستور کار قرار داد. پس از چند بار رفت و برگشت در تاریخ

۸۵/۸/۱۴ آن را تصویب و برای بررسی به شورای نگهبان ارسال نمود. شورای نگهبان لایحه تصویبی را در مواردی خلاف شرع و قانون تشخیص داد که به دلیل اصرار مجلس بر مصوبه قبلی خود موضوع به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال گردید. شایان ذکر است چون طی آن مسیر طولانی می‌شد و سیستم بانکی هم در مناسبات خارجی اش با مسئولیت‌های صنفی روبرو بود لذا مقررات مربوط به پیشگیری از پولشویی در موسسات مالی کشورمان به طور جداگانه به تصویب شورای پول و اعتبار رسید.

سرانجام لایحه مبارزه با پولشویی در تاریخ دوم بهمن ۱۳۸۶ در جلسه علنی مجلس شورای اسلامی با دوازده ماده و هفت تبصره تصویب شد و در تاریخ هفدهم همان ماه به تائید شورای نگهبان رسید و در تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۸ در روزنامه رسمی کشور چاپ و از تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۴ لازم‌الاجرا گردید و در مورخ ۱۳۸۸/۹/۱۸ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی به تصویب هیات وزیران رسید. قانون مذکور دارای مزایا و معایبی می‌باشد که از نقاط قوت آن جرم‌انگاری پولشویی و تعیین مرجع عالی برای نظارت بر امر مبارزه با پولشویی می‌باشد و از معایب آن می‌توان به عدم تناسب مجازات پیش‌بینی شده و بازدارنده نبودن آن، عدم توجه به وصف سازمان‌یافته و فراملی بودن این عمل مجرمانه و... اشاره کرد که به تفصیل در متن تحقیق به آن پرداخته شده است.

هدف از جرم‌انگاری پولشویی، جلوگیری از گسترش عایدات و کم کردن حجم فعالیت‌های سازمان‌های جنایی، تضعیف قدرت اقتصادی سازمان‌های مجرمانه و کشف مراحل پولشویی جهت کشف جرم مبنا و مقدم و رسیدن به سطوح سازمان‌های جنایی می‌باشد. مبارزه با پولشویی باعث غیر اقتصادی شدن جرایم سازمان‌یافته و به تبع آن گسست تشکیلات آنها و نهایتاً

کم شدن آمار و آثار جرایم سازمان‌یافته‌ای است که از آن به عنوان معضل قرن بیستم یاد می‌شود.

به هر حال در عصر کنونی، پولشویی به عنوان یک پدیده مجرمانه در سطح ملی و بین‌المللی ظهور کرده و کشورهای مختلف و سازمان‌های گوناگون بین‌المللی به مبارزه با آن برخاسته‌اند. از جمله واکنش‌ها به پدیده مجرمانه جرم‌انگاری آن و تعیین مجازات است تا با افزایش هزینه ارتکاب جرم، میزان آن کاهش یابد.

۲- پیشینه تحقیق:

با توجه به جدی بودن موضوع به ویژه در عرصه حقوق داخلی، تاکنون تحقیق جامع و مبسوطی پیرامون این موضوع انجام نشده است. تحقیقات و پژوهش‌های داخلی ناظر به موضوع «پولشویی» می‌باشد و کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌های متعددی در این خصوص تدوین گردیده است که در ذیل به برخی از منابع و آثار پژوهشی موجود در کشور اشاره می‌شود:

- پایان نامه خانم یاسمین حسن‌پور تحت عنوان «بررسی جرم پولشویی در اسناد بین‌المللی و حقوق ایران» که در سال ۱۳۸۴ در دانشکده حقوق دانشگاه تهران دفاع شده.

- پایان نامه آقای اورمزد علی‌پور با عنوان «بررسی جرم تطهیر پول در اسناد بین‌المللی و قوانین ملی» که در سال ۱۳۸۱ در دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی دفاع شده.

- پایان نامه آقای عبدالرسول شریفی لرستانی تحت عنوان «پولشویی از منظر حقوق جزای داخلی و معاهدات بین الملل» که در سال ۱۳۸۵ در دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی دفاع شده.

- مجموعه مقالات ارائه شده در همایش بین المللی مبارزه با پولشویی که در سال ۱۳۸۲ در شیراز برگزار شده است.

- پولشویی در حقوق ایران و انگلستان و اسناد بین المللی تألیف دکتر احد باقرزاده، نشر میزان، چاپ دوم ۱۳۸۸.

- جرایم سازمان یافته فراملی تألیف دکتر سید حسن اسعدی، نشر میزان، چاپ اول تابستان ۱۳۸۶.

- حقوق کیفری اقتصادی تألیف دکتر محمد صالح ولیدی، نشر می زان، چاپ اول زمستان ۱۳۸۶.

۳- اهداف تحقیق:

توضیح و تبیین ارکان و عناصر تشکیل دهنده جرم پولشویی، توضیح ابهامات، رفع اشکالها، بررسی اقدامات انجام شده جهت مبارزه با پولشویی در ایران و نیز نقاط ضعف و قوت اقدامات قانونگذار ایران و ارائه راهکارهایی مناسب جهت مبارزه با پولشویی از اهداف این تحقیق می باشد.

۴- تنگناها و موانع تحقيق:

نگارنده در اثناي پژوهش با موانع و محدوديت‌هاي فراواني مواجه بوده است: مسدود بودن برخي از سايت‌هاي اينترنتي، عدم وجود آراء مبتني بر آيين‌نامه و قانون مبارزه با پولشويي، محدود بودن منابع مرتبط با موضوع تحقيق، عدم همكاري برخي از ادارات دولتي ذيربط و بوروکراسي شديد حاکم بر اين ادارات از مشکلات فراروي محقق در جمع‌آوري مطالب مي‌باشد. نگارنده در طول تحقيق جهت جمع‌آوری مطالب مرتبط با پولشویی و استناد به رويه قضايي به يکسري مراکز و ادارات مراجعه نموده است: در مراجعه به مجتمع قضايي اقتصادي تهران که مرجع رسيدگي به جرم پولشويي مي‌باشد متاسفانه هيچ گونه رويه قضايي يافت نشد زيرا پرونده هاي مرتبط با پولشويي بيش از چند مورد خاص نبود که آن هم در مرحله تحقيقات مقدماتي بود و منجر به صدور رای دادگاه نگردیده بود لذا امکان مطالعه از پرونده های مذکور فراهم نگردید.

همچنين با مراجعه به دبیرخانه شورای عالی مبارزه با پولشويي، طی مصاحبه با دبیر شورای عالی پولشويي، ايشان اقدامات صورت گرفته را شامل تدوين دستورالعمل هاي اجرائي ريز مرتبط با دستگاه هاي اجرائي اعم از حوزه بورس، گمرک، مالياتي و بیمه اعلام کردند؛ که با اقدامات صورت گرفته خلاءهاي قانون و آيين‌نامه رفع نشده است.

۵- روش تحقيق:

روش تحقيق در اين پژوهش عمدتاً توصيفي مي‌باشد و در تدوين بعضي از مباحث آن به بررسي تحليلي و نقادانه موضوع نيز پرداخته شده است.

گردآوری مطالب به صورت کتابخانه‌ای بوده و در تهیه مطالب عمدتاً از منابع داخلی اعم از کتب و مقالات و پایان نامه‌ها بهره‌برداری شده است.

پایان نامه حاضر در دو بخش جداگانه تدوین گردیده است که بخش اول آن تحت عنوان بررسی پولشویی و ماهیت آن می‌باشد که خود به دو فصل تقسیم می‌گردد. فصل اول از بخش اول به کلیات اختصاص داده شده که در آن مباحثی همچون مفهوم آیین‌نامه - شرایط صحت آیین‌نامه اداری - تفاوت قانون با آیین‌نامه - مفهوم و تعریف پولشویی - تعریف پولشویی در اسناد بین‌المللی و حقوق داخلی - سابقه پولشویی در ابعاد بین‌المللی و منطقه‌ای و در نظام حقوقی ایران - ماهیت و موقعیت پولشویی در طبقه‌بندی جرایم مطرح شده است.

فصل دوم از بخش اول نیز به بررسی ویژگی‌ها، انواع و مراحل و آثار پولشویی اختصاص داده شده. بخش دوم تحت عنوان بررسی قانون مبارزه با پولشویی و آیین‌نامه اجرایی می‌باشد که به دو فصل تقسیم شده، فصل اول از بخش دوم جرم‌انگاری پولشویی و آیین‌نامه اجرایی می‌باشد که به دو فصل تقسیم شده، فصل اول از بخش دوم جرم‌انگاری پولشویی و عناصر آن نام دارد که در آن مباحثی همچون لزوم قانونگذاری برای جرم پولشویی بررسی شده است. فصل دوم از بخش دوم نیز نقد قانون مبارزه با جرم پولشویی و آیین‌نامه اجرایی نام دارد که به نقد و بررسی تعریف جرم پولشویی - ضمانت اجرای کیفری این جرم - جایگاه مسئولیت کیفری برای اشخاص حقوقی - شورای عالی مبارزه با پولشویی - وظایف اشخاص مشمول قانون و صلاحیت و نحوه رسیدگی به جرم پولشویی پرداخته شده است.

۶- سوالات و فرضیات:

سوالات:

۱- آیا قانون پولشویی با آیین‌نامه اجرایی کامل است یا خیر؟

۲- آیا قانون پولشویی در حال حاضر خلاء و نواقصی دارد؟

۳- آیا آیین‌نامه اجرایی ضرورت داشته است؟

۴- آیا بین مواد قانون و آیین‌نامه تناقضی وجود دارد؟

فرضیات:

۱- موارد ارجاعی قانون به آیین‌نامه بی‌ش از چند مورد نبوده و لذا آیین‌نامه اجرایی نیز خلاءهای قانون را رفع نمی‌کند.

۲- نواقص قانون شامل جامع نبودن تعریف و مصادیق جرم پولشویی- نحوه تعیین مجازات جرم پولشویی و عدم ذکر دادگستری و قوه قضائیه به عنوان یکی از اعضای شورای عالی مبارزه با پولشویی می‌باشد.

۳- با توجه به نواقصی که در قانون بوده، تدوین آیین‌نامه اجرایی ضرورت داشته است.

۴- بین قانون و آیین‌نامه اجرایی تناقضی وجود ندارد.

در هر صورت نگارنده وجود تمام نکات و جوانب مثبت پایان‌نامه را مدیون زحمات بی‌دریغ استادان فرهیخته به ویژه استاد راهنما جناب آقای دکتر کوشا و استاد مشاور جناب آقای دکتر شیرینی می‌داند و هرگونه نقایص و کاستی‌های احتمالی را ناشی از قدم و قلم قاصر خود تلقی می‌نماید.

امید است اساتید محترم سهو قلم و لغزش احتمالی نگارنده را با دید اغماض بنگرند و با رهنمودهای حکیمانه و ارائه طریق عالمانه نگارنده را رهین منت خود نمایند.

بخش اول:

بررسی پولشویی و ماهیت آن

پولشویی پدیده ای است که معمولاً منشاء مجرمانه دارد و به منظور حلّیت بخشیدن به درآمدهای ناسالم و غیرقانونی به کار گرفته میشود. چندی است دولت‌ها در صدد برآمده‌اند تا با این پدیده شوم اقتصادی و بعضاً سیاسی برخورد جدی نمایند. پولشویی که در واقع یکی از مصادیق فساد اقتصادی به شمار می‌رود، مجموعه اقدامات و فعالیت‌هایی را در برمی‌گیرد که طی آن مجرمان تمامی درآمدهای نامشروع و غیرقانونی خود را که از طریق قاچاق کالا و مواد مخدر، خرید و فروش اسلحه و حتی قاچاق زنان و کودکان به دست می‌آورند، از مجرای قانونی همانند سیستم بانکی عبور داده و به آن صبغه قانونی و مشروع می‌دهند. این عملیات نه تنها درآمدهای غیرقانونی حاصل از اعمال مجرمانه را موجه ساخته و تبهکاران را به استمرار و ادامه تخلفات خود بیشتر ترغیب می‌کند، موازنه اقتصادی کشور را نیز برهم زده و تراز مالی سالانه کشور را نیز به غلط نشان می‌دهد.

بخش اول شامل دو فصل می‌باشد در فصل اول به بیان تعاریف و ماهیت پولشویی و سابقه پولشویی در اسناد بین‌المللی و حقوق داخلی پرداخته شده است در فصل دوم نیز ویژگی‌ها، انواع پولشویی همچنین مراحل و آثار پولشویی بیان گردیده است.

فصل اول: کلیات

با توجه به این که موضوع تحقیق بررسی قانون پولشویی با آیین نامه اجرایی آن می باشد لازم است ابتدا مفهوم آیین نامه، شرایط وضع آن و تفاوت آن با قانون، همچنین مفهوم و تعریف پولشویی و سابقه آن در حقوق داخلی و اسناد بین المللی بیان شود که در فصل حاضر به بیان مطالب مذکور پرداخته شده است.

مبحث اول: مفهوم آیین نامه

در اصطلاح حقوق اداری، مقرراتی را که از طرف مقامات مختلف قوه مجریه مانند هیات وزیران، وزیران، استانداران، فرمانداران و سایر مقامات وضع می شود "آیین نامه" می نامند. آیین نامه، قواعد کلی لازم الاجرائی است که برای افراد به طور عام و عینی ایجاد حق و تکلیف می کند.

آیین نامه از لحاظ ماهوی با قانون یکی است؛ زیرا هر دو، قاعده ای کلی وضع می کنند و هر دو برای افراد لازم الاجرا هستند، ولی از نظر صوری بین آنها تفاوت وجود دارد؛ زیرا آیین نامه ناشی از قوه مجریه است ولی قانون ناشی از قوه مقننه؛ اولی عمل اداری، دومی عمل تقنینی محسوب می گردد؛ به همین جهت قانون می تواند آیین نامه را لغو کند و یا آن را تغییر دهد ولی آیین نامه نمی تواند قانون را تغییر دهد و یا آن را لغو کند^۱.

نظام حقوقی قانون و آیین نامه کاملاً با هم فرق دارد، قانون وقتی انتشار پیدا کرد عملی غیر قابل اعتراض است و نمی توان علیه آن شکایت کرد و آن را ابطال نمود در حالیکه آیین نامه قابل اعتراض و قابل شکایت و ابطال می باشد. برتری قوه مقننه نسبت به قوه مجریه در نظام حقوقی

۱- منوچهر، طباطبائی مومنی، حقوق اداری، انتشارات سمت، چاپ نهم تابستان ۱۳۸۳، ص ۲۸۷.